

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber Primvs. De divinæ voluntatis cognitione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

file, quod quid aliud est, quam bonâ intentione? Hæc certe neminem sinit à seipso sic exornari & pingi, ut actus illius non tam sint, quam esse videantur boni: has omnes officinas & pigmenta extremè odit intentio bona: Virtutem ut sequamur imperat, sed ut bonâ fide sequamur, non spe vanâ illecti, non metu adaecti, sed ipsius amore virtutis. Insignissimè hoc explicans Augustinus: Implebis, inquit, amore, quod timore non poterat. Qui enim timendū non facit malè, mallet facere, si liceret. Itaque est factus non datur, voluntas tenetur. Non facio, inquit. Quare? Quia timeo. Nondum amas iustitiam (nondum sobrietatem, nondum castitatem amas) adhuc servus es: Ego filius. Sed ex bono servo fit bonus filius. Interim timendo noli facere. Idem sanctissimus Antistes obliquam nimis intentionem avari sic perstringit. Avari quid inhiat calo & terræ? Melior est qui fecit calum & terram. Ipsum visurus, ipsum habiturus es. Quæris ut tua sit illa villa, & transiens per illam dicis: Beatus, cuius est possessio ista. Hoc dicunt quam multi qui transiunt per illam: & tamen cum dixerint & transierint per illam, possunt caput agitare, & suspirare, numquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas: Sed non concupiscas rem proximi tui. Beatus, cuius est villa illa, cuius est domus ista, cu-

A jus est ager iste. Compeles iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cuius est. Quid? jam noster quid dicitur sim. Ergo desiderare ut habeatis, tunc demum beati eritis. Hæc solâ beate eritis, re meliore, quam vos estis, meliores eritis. Deus est, inquam, melior te, qui fecit te. Erige te ad illum, & quidquid oculorum habes, in hunc unum converte.

B Quod ergo Tigranis conjux fecit in Persiâ, hoc tibi faciendum in omni loco, assidue, in omni vitâ: suos illa oculos in unum illum defixit, qui caput pro illâ suum offerebat: Idem à te jure meritisimo postulatur, ut tuos in uno defigas oculos, qui & oculos & caput, & totum se teque unâ tibi donavit, qui vitam & sanguinem suum pro te redimendo, non solum offerre paratus fuit, sed obtulit. At parum est regiam Tigranis conjugem imitatione exemplis sanctioribus urgemur. Quisquis bonam intentionem cordi habet, regium Numinis Placem æmulare, & provide Dominum in conspectu tuo semper. In hunc unum tuus eat oculus, sed vide ut simplex eat & rectus; in hunc unum tua feratur intentio, sed vide ut pura feratur & sincera; nec aliorum quidquam aspiciendum est, nisi per hunc unum, aut in hoc. Ergo, quod ultimum monco, ATTENDE TIBI.

Finis librorum de rectâ intentione.

HELIOTROPIVM

S E V

CONFORMATIO HVMANÆ VOLVNTATIS

CVM DIVINA.

LIBER PRIMVS

D E

DIVINÆ VOLVNTATIS

COGNITIONE.

CAPVT PRIMVM.

Hypotyposis omnium quinque librorum, duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino penas à Dei voluntate provenire ostenditur.

Ex Macedo Alexander, cum Darium bello peteret, æstu & itinere fervore percaesus, Cydno amni corpus suum immergit, sed hebetatis subito torpore artibus, expiranti similis in tabernaculum delatus est. Huc amicis pariter & medicis admissis, melius sibi fore Rex agebat, mori strenuè, quam tardè convalescere: proinde si quid opis aut artis esset, scirent se non tam mortis quam belli remedium querere. Itaque medicis

Tom. I.

C attentissimo consilio salutis remedia circumspiciebant: qui cum ad unam potionem sententiam direxissent, Philippus medicus, Regi puero fidus admodum comes & custos salutis datus, non præceptum sed strenuum remedium afferre, potionemque illam suis manibus temperaturum, & eâ vim morbi levaturum esse promissit. Inter hæc à Parmenione fidelissimo purpuratorum litteræ superpervenerunt, quibus Rex monebatur ne salutem suam Philippo committeret, mille talentis à Dario esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litteræ incusserant regi, & quidquid in utramque partem, aut metus aut spes subjecerat, secretâ æstimatione pensabat. Bibere perseveraret? vitæ periculum terrebat. Damnares fidem medici? antea vitæ fidelitas dissuadebat. Diu animo in diversa versato, nulli quid scriptum esset enuntiavit, epistolamque sigillo annuli sui impressam, pulvino, cui incumberebat, subjecit. Inter has cogitationes bi-duo absumpso, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit.

Vu 3

Quo

Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accepit dextrâ poculum, & hausit interitus: tum epistolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conscientiae notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistolâ perlectâ, plus indignationis quam pavoris ostendit, projectiâque amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, semper quidem meus ex te spiritus pependit, sed nunc verò (arbitror) sacro & venerabili ore trahitur. Crimen quod mihi obiectum est, tua salus diluit. Laxa paulisper animus, quem sollicitudine intempestiva amici sanè fideles, sed moleste seduli turbant. Non securum modò hæc vox, sed etiam latum Regem ac plenum bonæ spei fecit. Itaque si tibi permillum esset Philippe, inquit, quò maximè modo animum velles experiri meum, alio profectò voluisses: sed certiorum quam expertus es, ne optasses quidem. Hæc epistolâ acceptâ, tamen quod dilueras bibi. Hæc locutus, dextram obtulit Philippo. Ut verò medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit, primò animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit: quippe Rex post tertium diem, jam sospes in conspectum militum se dedit.

Hic mihi, Lector, quinque observabis sedulo.

Primum: Rex Alexander ante omnia nosse voluit quò pharmaci genere juvari posset. Deinde Philippi medici in se fidem non indiligenter expendit, & quem is animum erga se gereret, è vultu didicit.

Alterum: Ubi Alexander perpexit Philippum medicum tam intemeratâ fide pro salute sua sollicitum esse, omni suspitione positâ, medicamentum Philippi manibus temporatum, sine ullâ cunctatione intrepidus hausit.

Tertium: Pro tam constanti erga Philippum medicum iudicio, dignissimam mercedem, integram valetudinem intra triduum recepit. Ideo Philippum servatorem suum unâ secum perduxit ad stativa militum, ubi pro se quisque dextrâ medicæ amplexus, grates habebat velut præsentî Deo.

Quartum: Quo minus Rex revalesceret, ingens sese impedimentum objecit, nec unum dumtaxat: Litteræ fidiissimi Parmenionis suspitionem veneni pluribus indicibus ingerebant, & amicorum sedula quidem sed vitiosa sollicitudo plurimum turbabat.

Quintum: Hoc unâ Regem Alexandrum juvit, quod sui medici cum solerem ac eruditam providentiam, tum sanctam & incorruptam in se fidem agnoscere non recusavit, & inde maximam conceperit fiduciam valetudinis recuperandæ, quam etiam recuperavit felicissimè.

En, mi Lector, totius scriptionis & quinque librorum qui sequuntur, hypotyposin ac summam. Nimirum hoc ordine progredientur, quo Macedonum regem constanatum diximus. Itaque humanam voluntatem in divinâ constituendam esse, hæc viâ & connexione trademus.

Primum erit Ostendere, quâ ratione voluntas divina sit cognoscenda. Omnium vox & sensus est: Te mihi prius velim notum, quam me tibi credam amicum. Alexander ante audit, quid Philippus medicus velit ac jubeat, quam ipse medicamentum sumat. Primum ergo est, divinam voluntatem nosse.

Proximum ab hoc: Cum divinâ voluntate suam conformare. Cur enim illam scrutari aut nosse volo, si amplecti, si sequi non volo? Non cunctatus est Alexander, quin idem, quod medicus veller, traheretque in se ore suo (quod Philippus dicebat) spiritum sui medici.

Tertium est: Propondere, quantæ felicitatis sit, divinam voluntatem non solum habere notam, sed suam illi agglutinatam. Non oderat Alexander pharmacum, quia

vitam & valetudinem amabat. Certè omnis amator voluntatis humanæ, spe valetudinis dulcescit. Amaritudinis subingit de aliquid habere videtur voluntas divina, sed illud spe summi boni superandum est.

Quartum erit: Impedimenta omnia, quæ hanc humanæ voluntatis cum divinâ consensionem turbant, amovere; voluntatem propriam jugulare, ut amplecti liceat divinam. Rex Alexander amicissimis etiam non credidit, ne fidem negare cogereetur ei qui accusabatur ut inimicus.

Quinto denique loco: Adjumenta illa explicabimus, quæ ad divinâ humanæque voluntatis concordiam potissimum valent. Ea sunt, divinæ Providentiæ cognitio, & inde concepta in Deum Fiducia. Perisset Alexander, nisi medici doctam sinceramque providentiam agnosceret, eique fidere voluisset.

Hæc sunt, & in hunc ordinem digesta, quæ his quinque libris summissis exponenda, ut humanæ voluntatis cum divinâ nexus & certior sit, & firmitior. Nunc ad rem.

§. I.

Omnis doctrinæ, quam Christus tot divinis concionibus tradidit, caput hoc fuit, divinæ voluntati seipsum integrè perfectèque in rebus omnibus ac singulis conformare. Hoc Servator quâ verbis quâ factis amplissimè docuit, & nobis semetipsum formam dedit ad imitandum. Ad hanc Domini doctrinam explicatius proponendam, duplex cum Theologis ponimus fundamentum.

Primum: Omnem omnino profectus nostri rationem in hac humanæ divinæque voluntatis conformatione & concordia consistere, ita ut quò ista fuerit sincerior, hoc ille futurus sit uberior. Omnem Christiani hominis perfectionem in Charitate sitam esse jam liquet. Volumina divina testimoniis in hanc rem plena sunt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Hoc est maximum & primum mandatum. Nunc autem manent fides, spes, charitas. Major autem horum est charitas. Super omnia autem hæc, charitatem habere, quod est vinculum perfectionis. Finis autem præcepti est charitas. Charitatis autem actus longè nobilissimus, & assidue instaurandus, est hæc ipsa cum Dei voluntate conformitas in omnibus. Eadem velle, & eadem nolle, firma est amicitia; vox est beati Hieronymi, & omnium sapientum.

Alterum fundamentum: Nihil profus in Orbe figi (peccato solum secluso) sine Dei voluntate. Fortuna seu ridens seu lævantis imperium nullum est. Hæc idololatrarum somnia sunt, quæ humanæ vitæ vicissitudines à nescio quâ deâ dispensari fingebant. Augustinus irridens: Quomodo ergo, inquit, dea fortuna aliquando bona est, aliquando mala? an forte quando mala est, dea non est, sed in malignum demonem convertitur? Christiana sapientia fortunam omnem exhibital. Bona & mala, vita & mors, talis paupertas & honestas à Deo sunt. Sed hoc ipsum in divinis paginis testatissimum, paulò apertius declarandum.

§. II.

Omnia mundi mala (peccatum excipimus) à Deo esse, hæc ratione docent Theologi. In omni peccato duo sunt: Culpa & poena. Deus est auctor poenæ quæ in peccato est, sed neutiquam culpæ. Ideo si demamus culpam, nullum est malum poenæ, quod non fiat à Deo, aut ipsi non placeat. Sicut autem mala peccati, seu poenæ, sic & mala naturæ oriuntur à divinâ voluntate. Naturæ mala vocamus, famem, sitim, morbos, dolores &c. quæ sæpissime nihil habent cum peccato commercii. Itaque Deus reipsa, (& ut in scholis loquuntur, effectivè, positivè) omnia poenæ naturæque mala vult, ob salutem justissimas causas, solum peccatum, seu culpam permittit. Ideo hæc Dei voluntas Permittens, illa Ordinans vocatur.

Matris, aut
Seneca.

Summa
totius scri-
ptionis:

1. Divinam
voluntatem
nosse.

2. Cum di-
vinâ vo-
luntate
suam con-
formare.

3. Propone-
re quantæ
sit felicitas
divinâ

caetur. Id igitur omne quod nos malum vocamus, à Dei voluntate est. Ita Theologi. Hoc fundamentum altissimi in animo jaciendum: maximi enim refert, probè istud capere, idque semper persuasissimum habere, peccatum & malorum omnium causam primam esse voluntatem divinam, culpâ tamen, ut montimus, semper seculâ. Jacto hoc fundamento sic concludimus.

Quandoquidem Dei nutu imperioque sit, quidquid fit in Orbe, par est ut omnia de manu Dei acceptemus, sanctissimi illius voluntati nostram per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil incertis eventibus, nihil casui, nihil fortunæ adscribamus. Hæc verum monstra sunt, inter Christianos minimè toleranda. Neque fortunæ tantum aut casui nil assignandû, sed nec negligentia aut industria humanæ, velut primariæ causæ. Vana sunt, & steriles hæc querelæ: Hoc illudve ideo mihi evenit, quia hic vel ille me odit, rem malè dixerit, socordis egit, aliter certè eventurum fuisset, si mihi benevolus extitisset, negotium hoc cordi habuisset, operæ non pepercisset. Vana & stulta est hæc philosophia. Vera, salutaria, & sancta est illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod jam monuimus. *Bona & mala à Deo sunt.*

§. III.

Hic plurimi seiplos fallunt ignorantia miserabili. Hoc enim sibi persuadent, ea tantum mala quæ à causis naturalibus proveniunt (cujusmodi sunt: Inundationes, terræ motus, agrorum sterilitas, terræ labes, annonæ caritas, injuriæ celi, morborum incommoda, mortes) immitti à Deo, cum plerumque hic nullum interveniat peccatum: verò mala illa, quæ à vitiis & malitia humanâ trahunt originem, (cujusmodi sunt: Calumnia, fraudes, furtiva, vexationes, iniuriæ, rapinae, oppressiones, bella, cades) non esse à Deo, nec ab ipsius providentiâ proficisci, sed ab hominum nequitia, & perversâ voluntate illorum, qui hæc talia in alios moluntur. Hinc illæ voces superioribus annis passim jactate: Hæc annonæ caritas non est à Deo; ab aversissimis hominibus est, à Deo non est. Insane ac impiæ voces, homine Christiano prorsus indignæ, & sub oculum relegandæ.

Sed ut res sit dilucidissima, exemplo demonstratur id quod dicimus. Est qui alterum bonis omnibus evolutionem cupiat: ut hoc nefarium consilium in opus prodeat, in ædes inimici clam subrepat, ignem subjicit, actutum exadibus se protipit: domo jam inflammata cum ceteris accurrat, velut incendium cum aliis extincturus, sed longè alius est illi animus. Nam si occasio faveat, non flammam compescit, sed prædam sibi facit, & in rem suam spolia subtrahit incendio. Omnes hæc cogitationes in se spectatæ, absque voluntatis perversitate, omnes hæc actiones in genere entis (ut scholæ loquuntur) consideratæ, auctorem habent Deum; Deus hæc facit, uti quavis alia facit in rebus creatis rationis expertibus. Sicut enim istæ nec movere se possunt, nec operari sine Deo, ita nec incendiarius ille aut domum ingredi, aut eadem egredi, aut ignes spargere sine Deo potest. Neque verò mali sunt ex se hi actus, nam & cum virtute fieri possunt, at mala est voluntas, pessimum est consilium, quod improbus ille servatus est. Hujus auctor & causa Deus non est, quamvis consilium hoc iniri permiserit. Potuisset enim hoc impedire si voluisset. Quandoquidem ergo Deus justo suo judicio impium illud consilium non impedit, permittit. Permissiois causas infra dabimus.

§. IV.

Adem prorsus ratio est in aliis quoque peccatis, quod etiam sub hac imagine magis elucescat. Est qui claudicet ex accepto vulnere: gressum hic quidem molitur, sed ægrius, nec tam decorè atque sanis incedit.

A Causa motus in pede est vis impellens naturalis, claudicationis autem causa est vulnus, non motrix animæ virtus. Simili planè modo actionis illius, quam quis peccando exercet, causa est Deus; erroris autem & peccati in hoc actu causa est liberum arbitrium. Actioni adjuvamentum subministrat Deus, non aberrationi, non illi à lege & rectâ ratione secessioni.

Quamvis igitur Deus peccati auctor non sit, nec esse *Abac. 1. possit: Mundi enim sunt oculi illius ne videat malum, & re- vers. 13. sperare ad iniquitatem non poterit: Diligit enim justitiam & p. 44. v. 8. odit iniquitatem: Nilominus exploratissimæ veritatis est, omne malum pœnæ, à causis secundis, seu rationalibus, seu rationis expertibus profectum, quocunque id modo ac ratione accidat, totum prodire à manu Dei, ejusque suavissimâ dispositione ac providentiâ. Deus est, mi bone homo, Deus est, qui dextram te percutientis rexit; Deus est qui linguam tibi detrahentis movit; Deus est qui vires te impie conculcanti dedit. Ipse Deus de se per Isaiam hoc fallus: Ego Dominus, inquit, & non est alter: for- Isai. 4. 45. mans lucem & creans tenebras: faciens pacem & creans ma- vers. 7. lum: ego Dominus faciens hæc omnia. Quam luculenter hoc ipsum confirmans vates Hebræus Amos: Si erit, in- Amos cap. 3. quit, malum in civitate, quod Dominus non fecerit? Perinde vers. 6. si dixisset, nullum malum est quod non faciat Dominus, malum culpæ permittendo, pœnæ malum efficiendo & ordinando.*

Ira Deus adulterium & eadem Davidis Regis, per incestu Abisalonis filii peccatum puniturus: Ecce ego, in- 2. Reg. 12. quit, suscitabo super te malum de domo tuâ, & tollam uxores 9. 11. & 12. tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo &c. Tu enim fecisti abscondere, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, & in conspectu solis. Præclarissimè dixit Augustinus: August. in Sic Deus per malos erudit bonos. Sic Justitia Divina Regi- p. sal. 73. v. 4. bus impiis, & malis Principibus velut instrumentis utitur, tam ad exercendam proborum patientiam, quam ad flagellandam improborum petulantiam. Exempla Dei.

C hæc ab omni ævo obvia, ubi Deus per improbas aliorum cupides bonam suam voluntatem exercet; per aliorum injustitiam exerit judicium sua iusta. Et velut patet virgas arripit & filium cædit, sed paulò post filio se conciliatum exhibet; virgis in ignem coniectis: ita Deus per Isaiam minatur, & Ve Assur, inquit, virga furoris mei Isai. 10. & bacillus ipse est, in manu eorum indignatio mea. Ad gentem 5. fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei manda- usque ad 8. bo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculationem, quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, & ad interuersionem gentium non paucarum. Quam clarè Deus tantorum malorum auctorem se falsus? In manu eorum, inquit, indignatio mea, virga furoris mei Ibid. v. 5. est rex Assyrius, ad puniendâ Judæorum flagitia, ego illum misi, ut auferret spolia, deiceretque nimum infolentes & inflatos illorum animos, qui projectâ fide, idola gentium vesano ritu venerati sunt: ipse autem rex Assyrius omnia alia cogitans, non sic arbitrabitur, nec ad castigandos venit, sed ad mactandos & omni modo perdendos, nihilominus voluntati meæ deserviet: at ubi ego gentem meam per Assyrios castigaro, vae huic virgæ, vae Assyriis, quos velut instrumentum furoris mei excutiam in ignes. Idem prorsus in aliis ultionibus divinis est observare.

Titus Imperator Romanus cum Hierosolymorum Joseph. 1. 6. urbem arctissimâ obsidione cinxisset, muros circuire, & de bello iud. ipse omnia lustrare oculis institit. Hic cum plenas cada- cap. 4. post veribus valles vidisset, altamque saniem tabefactis corporibus defluentem, altum ingemuit, & elatis in cælum oculis ac manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse.

§. V.

O Bjicias: Si res ita se habent, si malorum omnium origo est voluntas Dei, quid ergo reluciamur, quid

Rom. c. 12.
vers. 3.
Cur hosti
resistendum
est bellum
sit à Deo.

quid morbis pharmaca opponimus, quid hosti armatos
cuneos objicimus, cur portas non illico pandimus, & in-
tra mœnia recipimus nostrum exitum, cur non sanctis-
simum præfulem Lupum imitatur, & illius vocibus
flagellum Dei. Decorum est, mi homo, non plus sapere
quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. Bellum, & omnes
clades à Deo sunt, res jam liquida. At hinc mala est ista
consecutio: Ergo hosti non resistendum; ergo morbis
non occurrendum. Nam aliud est voluntas Signi, (cùm
Theologis loquor) aliud voluntas Beneplaciti. Atque
de illâ voluntate Signi per leges nobis explicatâ, ut plu-
rimum satis constat, at verò de hac Beneplaciti non item,
neque continuò scire licet, quousque se ista extendat.
De quâ infra uberius. Nunc exemplo sit Morbus. Hic
à quacunque causâ ortus, divinæ voluntatis esse, neque
hac in re quidquam ambigendum. Cùm autem ægrotus
nesciat, quamdiu se velit Deus in morbo cubare, licet
prorsus resistere potest, & recuperandæ sanitati, quid-
quid est legitimorum remedium adhibere. Ubi verò
tentant omnia, & nihil profecerit, nec convalescit, per-
suasissimum sibi habeat, divinæ voluntatis esse, se gra-
vius ac diuturnius invalitudine urgeri. Sic ergo ratio-
cinandum: Vult te Deus, mi æger, agrotare; at quia ne-
scis an etiam velit te nunquam sanari, eâ de causâ licet
uteris remediis: si autem velit morbum perpetuari, sub-
trahet pharmacis efficaciam, & saneris. Idem de hosti-
bus dicendum. Sape voluit Deus Israelis gentem im-
pugnari, ne torpesceret; quamdiu autem non constabat
velle Deum illam etiam expugnari; tandiū erat resi-
stendum hosti; secus, si monuisset Deus, ut per Hiere-
miam vatem monuit, dederent sese in servos regi Na-
buchodonosori. Pari ratione si ortum incendium quan-
tiscunque laboribus resingui non possit, argumento id
est, Deum voluisse non solum incendi domum, sed &
comburī, suis amicis vel experiendis, vel puniendis ini-
micis. Idem in aliis omnibus observandum.

De his infra
explicatio.

Deinde, quemadmodum fit nonnunquam ut unus
aliquis pater det filio, & nequam gladium, dicatque: Age
puer, defende te contra me; videamus quid apud lani-
stam profeceris in athleticâ. Hic non filius patri, sed pu-
gnator adversario resistit: ita prorsus cùm quis incen-
dium, cùm hostem, cùm morbum cupit extinctum, non
divinæ voluntati penam approbanti, sed culpæ obfi-
stit, quam odit Deus. Nam domus incensa est vel inju-
riâ, vel invidiâ: huic culpæ reñiti, nemini non permis-
sum. Sic qui morbum conatur depellere, non voluntati
divinæ, sed humanæ noxæ se gerit adversarium: vix enim
ullus est morbus, cui non occasionem præbuerit aliqua
viciis intemperantia; quisquis jam in morbum pugnat,
non Deo, sed intemperantiæ, aut cetè illius effectui re-
pugnat. Sic qui armis resistit hosti, non divinæ volunta-
ti adversatur, sed illi qui bellum intulit injustum. In his
talibus se suâque defendere, minimè veritum, nisi aliun-
de constet dupliciter Deo defensionem.

§. VI.

Sed quid miri est divinam Providentiam Justitiâ-
que hominibus improbis velut instrumentis uti,
quando & ipsi demones hoc munus obeunt? *Fug, mi-
mor. cap. 24. ra dispensatione pietatis, inquit Gregorius, ut unde malignus
hostis cor tentat ut interimat, inde misericors conditor hoc eru-
diat ut vivat. In factis Regum hæc memorantur de Saule:*
1. Reg. c. 18. Post diem autem alteram invasit spiritus Dei malus Saul. Et
vers. 10. quomodo malus is fuit spiritus, si Dei? quomodo verò
Dei esse potuit, si malus fuit? Hoc ipsum eadem Re-
1. Reg. c. 16. gum historia sic explicans: Exagrabat eum, inquit, spiri-
vers. 14. tus nequam à Domino. Malus erat spiritus per desiderium
August. in missus à Domino ad torquendum Saulem. Hipponen-
2. sal. 31 pro- sis præfuit Augustinus, hic lucis plurimum allucet. Nec

A pigebit illius verba ex integro admetiri, hæc sunt: *Quid quid
est, recti corde & non resistentes Deo. Intendat charitas vestra, & ad hoc
intelligite rectum cor. Breviter dico, sed tamen maxime com-
mendandum. Inter rectum cor & pravam cor hoc interest.*
*Quisquis homo quidquid patitur præter voluntatem, afflictio-
nes, marores, labores, humiliações, non tribuit nisi voluntati
Dei iuste (bene hoc notetur) non illi dani insipientiam, quod
quasi nesciat quid agat, quia talem flagellat, & talibus parci-
ipse est rectus corde. Perversi autem corde sunt, & pravi, & dis-
storti, qui omnia quæ patiuntur mala, inique se pati dicunt,
dantes illi iniquitatem, per cuius voluntatem patiuntur: aut
quia non & audent dare iniquitatem, auferunt ei gubernatio-
nem. Quia ipse (inquit talis) non potest facere iniquum; in-
quum autem est ut ego patiar, & ille non patiatur: concedo enim
ut sim peccator, certe sunt peiores qui lætatur, & ego tribulo-
quia ergo hoc iniquum est, ut etiam peiores me lætetur, & ego
tribuler, qui aut iustus, aut minimis peccator, quàm illi, sum: &
certum est apud me, hoc esse injustum, & certum est apud me,
quia Deus non faciet injustum, Deus non gubernat res huma-
nas, nec cura est illi de nobis. Ergo pravi corde (inquit Augu-
stinus) id est, distorti corde tres habent sententias: Aut non est
Deus, dixit enim stultus in corde suo, non est Deus: Aut injustus
Deus est, cui hæc placuit, & qui hæc facit: Aut non gubernat
Deus res humanas, nec cura est illi de omnibus. In istis tribus sen-
tentis magna impietas. Et pauculis interjectis: Sic est ergo
rectum cor, fratres. Cuiusque aliquid accidit, dicat: Domi-
nus dedit, Dominus abstulit. Ecce rectum cor: Sicut Domi-
no placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedi-
ctum. Et non dicit, Dominus dedit, diabolus abstulit. Intendat
ergo charitas vestra, ne forte dicatis: Hic mihi diabolus facit
(hoc mihi damnum nebulo ille intulit) prorsus ad Deum
refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit,
nisi illi permittat, qui desuper habet potestatem, aut ad penam,
aut ad disciplinam: ad penam impiis, ad disciplinam filiis.
Flagellat autem omnem filium quem recipit. Ne te sine
flagello speres futurum nisi forte cogites exheredari. Flagellat
omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te voluit
abscondere? Omnem: & nullus exceptus, nullus sine flagello erit.
Quid? an omnem? Vix audire quem omnem? Etiam amicus Dei
filius sine peccato, non tamen sine flagello. Institutio nobilissi-
ma & Augustino sanè digna. Quia verò Augustini sen-
su, nec diabolorum nec hominum ullus in alterum
quidquam potest, nisi permittente Deo, ideo nunc bre-
viter dicendum quænam permittat Deus, quâ ratione,
quâ de causâ permittat.*

CAPVT II.

Quid, quomodo, quare hoc illud de permi-
tat Dei Voluntas.

Miserimè hic vulgus hominum hallucinari solet,
cui Permissio divinâ, vix aliud est quàm huma-
na, quæ nihil agendo desidet otiosa, & agere volentes
non impedit, etiam possit. Ex hoc uno errore mala gignun-
tur innumera. Hinc alteri in alteros ruimus, & velut om-
nis infortunii fabros, omnis mali auctores mutuo nol-
met & verbis, & manibus, & dentibus laceramus, tan-
quam si Deus interim altercationes nostras otiosus spe-
ctet, & gravissimas injurias, cùm possit impedire, per-
mittat. Seminarium hoc est omnium perturbationum.
Huic evertendo tria capita statuimus in omni Permis-
sione divinâ consideranda.

Primum est, Voluntas permittendi: Alterum, causâ
Permissiois: Tertium, Voluntas Cooperatrix in re per-
missâ. Ad hæc melius perspicienda, repetendum animo
duo esse malorum genera. Primum eorum, quæ mole-
stiam, dolorem, jacturam, infamiam inferunt, uti sunt lora-
paupertas, vincula, morbi, exilium, mors, quæ non tam
dicenda sunt mala, quàm medicamenta amariora, di-
vinâ manu admota. Alterum genus malorum est, quæ
vero

nomine vocantur mala, ut sunt peccata. Priora illa verè vult Deus, aut ad pœnam impiis, ut loquitur, aut ad disciplinam filiis: posteriora hæc non velle dicendus est Deus, sed permittere. Cum enim omnia quæ verè existunt, verè velit Deus, cuius voluntate sunt omnia, & sine cuius voluntate nihil est, peccatum (quod improprie dicitur existere) velle non potest, sed permittere. Uti autem futura omnia perfectissimè prævidet Deus, ita facillimè quæcunque voluerit, impedire potest: cum autem innumera non impediatur, dicendum est, Deum iustissimè suâ voluntate ab æterno voluisse adeoque decrevisse illa permittere. Deus utique non volens, sed volens finit ut aliquid fiat. Homines quidem plurima permittunt, quæ aut impedire nequeunt, aut certè mallent non fieri. Non ita supremus rerum arbiter. Est igitur in Deo, *Voluntas Permittendi*, quam in Permissione primum caput statueramus. Hic jam quaeritur, cur voluerit Deus permittere peccata, sive, quæ in Deo sit causa huius permissionis.

§. I.

Nunquam certè Bonitas illa infinita tantam in Orbe malitiam permetteret, nisi maiora inde bona eliceret, & reperta ad perniciem, verteret ad salutem. Permisit Deus fraternam invidiam in Iosephum innocentem sævire, sed quanto id bono permisit, non solum parentum & fratrum, sed totius Aegypti? Permisit Deus infontem David ab impio Saule gravissimis injuriis exagitari, sed Davidis totiusque regni Hebræi bono maximo. Permisit Deus Daniele iniquissimè accusatum in leonum voraginem præcipitari, sed grandi Danielis ipsius & plurimorum bono. Sed quid hæc narro? Permisit Deus Filium à patricidis crucifigi, sed permisit hoc bono totius humanæ gentis inexplicabili. Ita prorsus ex omni permissione divinâ, maxima divinæ gloriæ incrementa, generi humano emolumenta proveniunt copiosissima. Hinc Bonitas Dei ac Misericordia, hinc Liberalitasque Potentia, hinc Providentia, hinc Sapientia & Iustitia modo prorsus admirabili cluiscunt: hinc virtus plurimorum crescit, certamina frequentantur, multiplicantur præmia, coronæ augentur.

Et quam admirandam se præbet divina Providentia in quotidianis his permissionibus! Quid enim magni est, si è bono bonum? at maximum si è malo bonum feceris. Mari tranquillo, ut ajunt, quilibet gubernator est. Neque verò magnæ artis est vento secundo, navi firmâ, mari pacato, altis faventibus, remigibus peritis, portum in conspectu positum tenere: at luctantibus inter se ventis, navigio lacero, fremente cælo, insidiantibus piratis, remigibus imperitis, sideribus ereptis, optatum nihilominus portum occupare, hoc demum facinus est in gubernatore admirandum. Talis in suis permissionibus est Deus. Per ea quæ contraria videntur, ad feliciem exitum, per tot hominum flagitia gloriam suam propagat, in tantis scelerum acervis amicos suos reddit illustriores: Deo dirigente fraudes in decepti commodum vertunt, vexationes & injuriæ vexato vires addunt; impietas tot perditorum, pietatem multorum stabilis, & ne pereant, conservat; & unde plurimi creduntur deprimendi, emergunt. Iosepho carcer & vincula ad tam sublime dignitatis solum viam aperuerunt; plus ei profuit fratrum invidia, quam Orbis totius benevolentia. Saulis perfidia Davidi diademata contulit. Daniele fovea leonum altius evehit, quam ulli regum favores potuissent. E cruce Christus in Paradisum migravit, ex Oliveto ad Patris consessum pervenit. Quod si Deus peccata non permitteret, & permissa non ordinaret, & ordinando in bonum derivaret, vindicem Dei iustitiam vix agnosceremus: at sic altius sapere docemur, & admirabilissimam causarum seriem ac connexionem fieri cogimur, per quam tandem è tantis malis tot

A emergant bona. Quâ de re Severinus Boëthius eruditè: *Boeth. lib. 4. Ordo quidam, inquit, cuncta completitur, ut quod ab assignata ordinis ratione discesserit, hoc idem licet in alium, tamen in ordinem relabatur, ne quid in regno Providentiæ liceat remeritari. Neque enim fas est homini cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare sermone. Hoc tantum profexisse sufficiat, quod naturarum omnium proditor Deus, idem ad bonum dirigens cuncta disponat. Quis sit, ut quæ in terris abundare creduntur, si disponentem Providentiam spectes, nihil usquam maluisse perpendas. Est ergo (quod alterum erat caput) divinæ permissionis causa multiplex.*

§. II.

Tertium est, Voluntas Dei Cooperatrix in omni re quam permittit. Non tantum decrevit Deus ab æterno, quæ temporis successu erat permittendus; neque tantum iustissimas suæ permissionis causas, sed voluntatem etiam habuit, habetque in omnibus permissionibus cooperatricem. In Theologorum scholis res liquidissima est, omnium eorum quæ verè sunt & existunt, Deum esse adiutorem. Nihil uspiam rerum sine primæ & summæ causæ adiumento existit.

Cum ergo Deus ea omnia quæ permittit, ab æterno decreverit permittere, idque iustissimis de causis, seipsum in super in suis permissionibus adiutorem præbeat, quid est quod Deum hominèque tot vanissimis querelis incessemus, quid Providentiam & iustissimas Dei permissiones toties allatramus? quin omnes rerum eventus divinis iudiciis ascribimus, certi, iustissimas divinæ permissionis gravissimæque causas subesse, & propositum maximi momenti finem, cui nos minimè conveniat refragari? Bonæ malæque voluntates Deo militantes, & inter varios fines, veniunt tamen adhuc, ut sic dicam, finium finem.

Certè sanctissimi quique viri, res omnes tanquam Sancti res Deo agente sibi evenire exploratissimum semper habuerunt, siquidem mentis oculos ab alieni peccati cogitatione sevocantes, Dei permissiones quasi actuosas & effectrices assidue contemplantur. Tam enim bonus est Deus, ut nullâ ratione permetteret mala, nisi nosset ex his elicere maiora bona. Ad rem aptissimè Augustinus: *Melius, inquit, esse iudicavit Deus de malis bene facere, quam mala nulla permittere. Neque enim Deus: cum summè bonus sit, ullo modo fineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens & bonus, ut beneficeret etiam de malo. Optimè Theophilus Bernardinus, quem hic secumur: Subtilissimè, inquit, nostris erroribus & peccatis innuat se Deus, non ut approbator & participes, sed ut avertator & corrector, qui ex malis bona plura, quasi ignem ex aquâ educit. Hic cogitandum, ut idem monet, omnes eos qui nos lædunt (quæcunque demum id ratione fiat) duplicem personam sustinere. Unam quâ nobis pessimè cupiunt, & non simplex in nos malum eundem alteram quâ illud omne, quod cogitant, possunt, & divinæ iustitiæ nos affligentis sunt instrumentum. Si primam tantummodo personam malevolorum agerent, nihil nobis nocerent, sed quia etiam alteram illam, quam vis ignari agunt, Deo nos iustè punienti subserviunt. Sic Dei servus Nabuchodonosor, sic Attila, sic Totila, sic Tamerlanes, flagella Dei, sic Vespasiani duo gloriæ quidem & propagandi imperii causâ Judæos perdere conati sunt: sed errarunt. Revera lictores & satellites fuerunt ultionis divinæ in impiam gentem. Concoquere suam felicitatem Iudæi non potuerunt, nisi Constanti. adjuti Neromanis hu Thermis. Sed ut pressius hanc ipsam ratiocinationem prosequamur, libet pauca quærere.*

§. III.

Ex te, mi Christiane, quæro, ex te potissimum, qui cælum terramque non raro milces querelis. Dic obsecro, in homine illo, qui te lēsit, quid accusas? an voluntatem

CAPVT III.

Quomodo per arcanissima iudicia Dei, cognoscenda sit Voluntas divina.

Illud Hebraei vatis hic assidue ingeminandum: *Iudicia tua, Domine, abyssus multa, multa, multa nimis.* Jam olim hanc abyssum velut digito monstrarunt duo regii ministri, Pincerna & Pistor Pharaonis Aegypti Monarchae. Uterque ejusdem regis famulus, gratia excedit uterque, in carcerem & vincula uterque raptus est, nec levi de causa: nam utrique Rex Pharaon iratus, utriusque etiam inter epulas recordatus est, utrique vitae gratiam potuisset facere, iustitiam non obloquente, aut utrumque capite damnare. Et tamen hunc infami supplicio addixit, illum officio pristino restituit; Pistor in crucem egit & corvis eam obiect, Pincernam in gratiam recepit, ac denovo ad regis mensae ministerium admisit. Talia sunt iudicia Dei, hos ex iustitia & conspectu reicientis, illos autem in conspectum admittentis ex gratia. Iudicia Dei abyssus multa. *Quis scit, quid sit, quid faciat, quid enarrare opera eius, qui enim investigabit magnalia eius?*

§. I.

Quam occultae Dei iudicia circa Nabuchodonosorem, & Pharaonem illum alterum qui ignorabat, Joseph & de quibus eximie Augustinus: *Nabuchodonosor, inquit, post innumeratas impietates flagellatus, penitentiam meruit fructuosam: contra vero flagellis ipsis durior est factus Pharaon, & perit. Ambo homines, reges, impii, ambo flagellis moniti. Quid obsecro eorum exitus fecit tam dispar? unus Dei misericordiam sentiens ingenuit & respexit, alter Dei voluntatem aver-* satus in peccatis permansit, & interiit. Ita idem medicamentum, ab eadem manu confectum, aegros duos simillimo morbo oppressos dissimiliter afficit, & hunc quidem ad sospitatem, illum ad tumbam deducit. Ita duo latrones cum Christo in crucem sublati, & in pari culpa, aequali supplicio, simillima morte, dissimilimam post mortem sortiuntur habitationem. Iudicia Dei abyssus multa.

Optimus ille rex Asa, qui *Fecit quod bonum & placitum*, erat in conspectu Dei sui, & subvertit altaria peregrini cultus, qui omnem abolevit idololatriam, omnium priorum regum maculam, excelsa, demoliri ausus. Et tamen ille Regum optimus, priorem laudem in fine corripuit: diu praeclarissime se gessit, annis triginta optimorum regum exemplar haberi potuit, tandem regi Syriae plus quam Deo confusus, prophetam Hanani ejus facti reprehensorem in nervum compegit, e plebe plurimos interfecit, pedum dolore correptus, plus medicorum artu quam divinae opis tribuit. Ah, quam non responderunt extrema principiis! sanctissimus Rex quantum a seipso mutavit? Contra Manasses impiissimus, qui omnem vitam suam sceleribus infamavit, tandem in se descendens, principia pessima nobili fine coronavit. Abyssus multa, mi Deus, iudicia tua, abyssus nimis profunda!

§. II.

Saul & David quam admirandi! Uterque initio laude dignus, uterque in gravia delicta lapsus cum offensâ totius regni, ob hoc uterque punitus, sed eventu diversissimo. Saul obliuata impietatis homo, miseriam finit: David poenam in medicinam vertit, factus Deo familiarissimus. Hic nefas quare, *Quare aut Cvr hoc?* E scholâ daemones producit, Cvr istud. Multos perdidit importunissimum istud Cur, & Quare. Cur enim precepit vobis Deus, quare olim fallacissimus colubet, Cur respondendum fuisset: Precepisse scimus, cur preceperit, nostrum non est quare: haec Domini voluntas est, causae voluntatis hujus nobis minime scrutandae. *Quis enim*

luntatem tantum ledendi, an tantum potestatem, an utrumque? Utrumque, dices. Sed ego te docebo neutrum accusare. Non voluntatem nocendi, haec enim sine potestate vana est, nec tibi quidquam nocuit, non nocendi potestatem, quae à Deo est, quae iusta & aequa est.

Nolitis *Omnis potestas à Deo est. Quid ergo conquereris, illum in te posse, quod Deus illi permittit?* Grandis mihi sit injuria, dices. Quenam illa tandem injuria? Peccata tua punit Deus, patientiam tuam exercet, praemia tua multiplicat, & tibi fit injuria? Huic, ais, nequam homini, & voluntati ejus nequissima indignor. Ad hominem tu semper respicis, ego verò ad Deum te suspicere volo. Voluntas humana, quantumvis improba quid potuit, quid fecit? Tu non adeo doles, quod voluerit tibi nocere, sed quod nocuerit, aut nocere potuerit. At, quæso te, quid & quomodo potuit, unde potuit, cur potuit? nonne potestate & concessione divina? si divina, nunquid iusta, laudabili, sancta? Ergo, vel tace, vel querelas tuas ad divinam hanc permissionem erige, & hoc animo tuo inculpe: Nunquam permittit Deum, ut alterius mala voluntas quidquam in te mali molitur, nisi in tuum bonum, si tu tamen ipse tibi non oblis. Et quis est

qui nobis noceat, si boni emulatores fuerimus? Praclarissime Augustinus: *Noli timere inimicum, inquit, tantum facit quantum acceperit potestatem. Eum time, qui habet summam potestatem. Eum time, qui quantum vult, tantum facit, & qui iniuste nihil facit, & quidquid fecit iustum est. Putamus iniustum esse nescio quid, & ex hoc quia fecit Deus, crede iustum esse. Ergo, inquit, si quis hominem occidit innocentem, iuste facit an iniuste? Inique sane. Quare hoc permittit Deus? Disputare vi, antequam facias unde dignus sis disputare, quare hoc permittit Deus? Consilium Dei tibi dicere, o homo, non possum. Illud tamen dico, quia & iniuste facit homo qui occidit innocentem, & non fieret nisi permitteret Deus. Et quamvis ille iniuste fecerit, non tamen hoc iniuste permittit Deus.*

Idem, de Christi Domini, noce: *Itaque fratres mei, inquit, Iudas malignus traditor Christi, & persecutores Christi, maligni omnes, impii omnes, inique omnes, damnandi omnes: & tamen Pater proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Diffone, si potes, distingue, si potes: redde Deo vota tua, quae distinguunt labia tua. Vide quid tibi fecerit iniquus, quid iustus. Ille voluit, iste permittit. Ille iniuste voluit, iste iuste permittit. Voluntas iniusta damnetur, permissio iusta glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, & iudicio permittit: permittit & mensurâ, numero, pondere permittit. Apud illum non est iniquitas, tu tantum ad eum pertine.*

Haec consequenda tranquillitati via proxima est, non hominem injuriam inferentem, sed Deum injuriam permittentem intueri. Hic Sanctorum mos erat, non quis, quæve ratione laderet, sed quis ludentem non impediret, attendere. Hinc ipsas etiam injurias beneficia interpretabantur: nam isti sunt, aiebant, qui nos beatos faciunt, at qui beatos praedicant, illi nos decipiunt. Ita oculis in Deum semper intentis, à divinis nutibus in omni re pendebant, à Deo omnia expectabant.

Ex hoc vero capite nullius hominis peccatum plus veniae meretur, quod majus inde bonum eliciat Deus, nam boni occasionem solum praebet homo, non causam, & occasionem quidem non ex se, sed ex divinae bonitatis abundantia. Si pauperulus hominis tugurium improbus quis incenderit, non ideo minus deliquit, quia id pauperulus ille patienter tulit, aut Princeps aliquis decuplo meliorem domum substituit. Aliena virtus, & felix eventus, incendiarii culpam non diluunt: ita nec peccatum bonitatem ullam acquirit, quod boni occasionem praebet. Sed ut haec omnia melius capiamus, quam occulta sint Dei iudicia, nunc expendendum.

Nō homo injuriam inferens, sed Deus injuriam permittens intueendus.

Peccatum nullam bonitatem acquirit, quia boni occasione tribuit.

Rom. cap. 13. vers. 1.

1. Pet. cap. 3. vers. 13. In 1. ad Cor. 6. 1. in.

August. ibid.

Nō homo injuriam inferens, sed Deus injuriam permittens intueendus.

Peccatum nullam bonitatem acquirit, quia boni occasione tribuit.

enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut qui prior dedit illi & retribuetur ei: quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. At dixerint forsitan aliqui: Tamen rationem aliquam exigere licebit hujus vel illius præcepti. A quo? num à Deo? cui unilicet quod libet? & nihil libet nisi quod licet. Si servus à patrefamilias, subditus à principe rationes exigat, ille contumeliam putet, hic rebellionem: tibi plus animi adversus Deum est: Non aliter hæc ratio constat, quam si nulla reddatur.

Quam admirandum & illud! Samaritani Dominicis verbis celerrimè credunt, rogantque Dominum, secum maneat; Geraseni increduli eundem rogant, & se abeat; Judæi perfidi nec verbis, nec factis, sed nec ullis prodigiis aut miraculis induci possunt ut credant Veritati. *Judicia tua, o Domine, abyssus multa!*

Julianus Alexandrinus, sanctissimus martyr pedum ulu capus, ad tribunal in sellâ gestatus est à duobus famulis. Horum alter Fidem & Dominum abnegans, turpissimè defecit: Alter Eunus nomine, Deo & hero fidelis, perseveravit. Sic ambo camelis impositi, per urbem Alexandriam flagellati, tandem in rogam conjecti, sanctissimè finierunt. Hos cum Besa miles spectaret, & hominum innocentem miserum, insolentiam petulantis plebeculæ colibere niteretur, delatus ad judicem, capite plexus est. Nimirum transfuge illius præmium occupavit. *Judicia tua, o Deus, abyssus multa!*

Narrat Athanasius Alexandrinus præsul, in rebus gestis Antonii Magni, duos fratres ad Antonium suscepisse iter, sed in viâ, ex aquæ penuria, alterum sibi mortuum, alterum morti proximum jacuisse defunctis viribus. Antonius aliquot inde milliariis distans, & tum forè in rupe confidens, duos à suis ad se subito evocans: Ite, inquit, festinato resiliat, & aquæ lagenam deferat: unus è duobus fratribus huc commeantribus in itinere jam obiit, alter adhuc dum spirat sed ægrè, & nisi maturâ opâ subveniatis, nec illum vivum reperietis. Hoc mihi orantiam primum significavit Deus. Sic ait, & illi ut iusti, mox iter celerarunt; repertum extincti cadaver terræ mandarunt, alterum fonte refectum sibi comitem junxerunt. Erat autem iter unius diei. Hic opportunissimè Athanasius: Fortasse, inquit, aliquis quærat: Cur non antequam alter moreretur, Antonius monuerit? Indigna proflus Christianis quæstio, quia non Antonii sed Dei judicium fuit, qui & in morientem, quam voluit, sententiam tulit, & de sicente revelare dignatus est.

Hæc arcanissima Dei arcana cum secum miraretur Antonius, jamque pæne inciperet descendere in hanc divinorum judiciorum profunditatem, apud Deum sic familiariter quæstus est: Mi Domine, illos flagitiis operatos tamdiu finis vivere, istos ad plurimorum utilitatem natos abripis? Hi non adeo improbi, tam severè à te puniuntur; alii vivunt impunè, & à vivendi prosperitate, peccandi sumunt audaciam. *Prodit quasi ex adipè iniquitas eorum.* Hic vocem audit: Antoni, ad te ipsum intendere, hæc judicia Dei sunt tibi non scrutanda.

O quam magnificata sunt opera tua, Domine, nimis profunde facta sunt cogitationes tuæ: vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Verè tu es Deus absconditus! Anno millesimo centesimo supra decimum septimum, cum Italia tota terræ moribus quateretur, ait Rogerius, aliquot Mediolanenses Patricii sub turri confederunt, erat enim eis de Republicâ negotium, cum vox foris audita, quæ unum nominatim evocabat. Ille cunctari, & dubitare quis vocaret, & quem itaque hære, & repetitam vocem expectare: cum ecce ignotus aliquis ad fores adest, & hunc ipsum rogat ut exeat. Vix dum aliquot spatia à loco abiit, cum turris corruit, & una omnes oppressit. Cur hic unus tantum, & ceterorum nemo ab interitu servatus? *Judicia Dei, abyssus multa.* Quis non videat præca hic prodigia revocari? Sic Angelus Lothum cum familiâ educit, Sodomois incendiis sub-

A duxit: sic mille alii interpercutuntur turbam ab exitio defeniti sunt.

Anno millesimo quingentesimo supra nonagesimum *Kunigberg*, septimum, in Sicilia, in monte Regali, obstinate libidinis homo à religioso viro aliquoties monitus, impuram vitam tandem desineret, & meretricium consortium ejuraret. Perstitit tamen miser, sed post extremam monitionem in sinu pellicis confossus est. Alius non dispatis vitæ vir, & qui plurimis annis cum infami femina habitavit, ubi lamentabilem hunc exitum inaudit, alieno malo sapere voluit, & omnem vitam ab annis sexaginta per confessionem relegit. Quid hic aliud iterum vociferer, quam hoc ipsum: *Judicia tua, Domine, abyssus multa nimis!*

§. IV.

E Thoc est quod divinum Paulum in tantam admirationem rapuit. Gemellis illis Jacob & Esau, cum *Rom. cap. 9. non dum nati essent, aut aliquid boni egressent aut mali &c. di-* etum est, *Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus: numquid iniquitas apud Deum: absit, &c. O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit signentum ei qui se sinxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus lutum?* Aurifex argentum & aurum suum, figulus suum lutum pro libitu versat, quamvis inter figulum & lutum non remotissima sit cognatio, qualis inter Deum & hominem, vilissimum terræ veniculum. *Quis igitur Deo dicere potest: Cur ita facis?*

Narrat Dorotheus, navigium appulisse ad urbem venalibus mancipiis plenum. Erat in illâ civitate virgo sanctissimis moribus, suæque salutis studiosissima. Hæc mirè letata occasionem offerri, ad discende inde anellulâ, quam suo nutu ad omnem vitæ sanctitatem etiamnum docilem formaret. Et commodè navarchus puellas duas habuit, è quibus alteram virgo liberali pretio emit. Vix hæc abiit cum adest femina profligati pudoris hitrioniam faciens saltatriculâ, hæc alteram virgunculam licitata, cum pretio non grandi parabilem audiret, emptam abduxit. Heu misella, tam scelestam nacta dominam, quam sanctam alteram! Quis hic judicii divini abyssum scrutetur? Utraque ab annis innocens, utraque venalis, utraque suæ sortis ignara, utraque velut testa recens, odorem servatura, quem primitus imbibisset: Et tamen illa virgineos mores edocta, non difficulter virtuti à teneris assuevit, Angelorum digna consortio: hæc autem ab illâ furia ad omnem petulantiam & lasciviam instituta, improbos dominæ mores feliciter imitata, nobile fuit spoliū diabolo; alia certè futura, si aliam habuisset magistram. Sed *Judicia tua, o Domine, abyssus multa.*

Non multum absimile quid in cognato sanguine Gregorius Magnus expertus est. Tres habuit amitas vir iste sanctissimus, Amilianam, Tarillam, Gordianam: omnes se Christo & virginum sacrarum collegio devoverunt: duæ illæ uti virginitatis sponsonem integerrimè servarunt, sic vitam suæ optimo clausurunt; tertia illa Gordiana nullis obtemperans monitis, illecebrarum appetens, tandem frenum rupit, cenobio excessit, villicum suum vagâ libidine secuta. *Judicia tua, Domine, abyssus multa!* hæc nemo se immittat. Ecce Deus magnus *Iob cap. 36. vincens scientiam nostram, quis poterit scrutari vias ejus? Cautissimus hic Jესus rex: Vt jumentum, inquit, factus sum apud te. Tuis, o mi Deus, judiciis, me non immisceo, tuum me jumentum gero; jumentum est, hero jubenti parere, non jussa discutere. Et quid miri hominem in scholis non educatum, & qui juventutis suæ rudimenta in pecorum custodia posuit, ita de se sentire? Ipsi Seraphini, spiritus nobilissimi, hoc faciunt. Nam cum in celo de abdicandis Judæis ageretur, Seraphim geminis alis faciem pedesque velabant, professi eò altitudinis se pertingere non posse intelligentiâ, quò se se admiranda Dei opera*

opera extollerent: divina iudicia omnem intelligendi vim excedere: se itaque contentos, scire ter sanctum esse Numen, sanctum in seipso, sanctum in iudiciis, sanctum in operibus. Si sic supremi Angeli arcana Dei iudicia venerantur, quanto magis nos vilissimos homines clamare convenit: *Iustus Dominus in omnibus viis suis, & sanctus in omnibus operibus suis*? Hic neminem non plurimum soletur, quod excellentissime dixit Augustinus: *Potest Deus aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis dammare, quia iustus est.*

§. V.

Cernimus quidem mirabiles mundi revolutiones, continuas vicissitudines, eventus prorsus inopinatos, & est cum dicamus: Videamus obsecro, quem res exitum sortitura sit. Videmus tandem & miramur, frigidissimum illud nobiscum multantes: *Non putassem.* At nescimus miseri, quae securura sint, sed nec eorum, utur eveniant, ratio poscenda. Non enim cogitationes meas, cogitationes vestre: neque via vestra, via mea, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cali à terra, sic exaltati sunt via mea à viis vestris, & cogitationes mea à cogitationibus vestris. Rationem de occulto Dei consilio querere, inquit Gregorius, nil aliud est, quam contra consilium eius superbire. Nostrum est in omnibus cum beato Paulo dicere: *O altitudo sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viae eius!* In hac vita plurima nunquam satis indagabimus. Sufficiat nobis scire, Deum iniquum non esse, nec extremo iudicii die futurum ullum, qui non cogatur dicere: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Conatus quidem rex David, haec Dei arcana iudicia perituri rimari, *Existimabam, inquit, ut cognoscerem hoc.* Tandem tamen non repertis ullum exitum, *Labor est, ait, ante me, donec intrem in sanctuarium Dei; differenda est haec occultorum scientia in Orbem meliorem.*

Psal. 144.
vers. 17.
August. l. 3.
contra Iu-
lian. c. 18.

Isaie cap. 55.
v. 8. & 9.

Rom. cap. 11.
vers. 33.

Psal. 118.
vers. 137.

Psal. 72.
vers. 16.
Ibid. v. 17.

De arcanis
Dei non
inquiren-
dum.

Ecclesi. c. 11.
vers. 4.

Sap. cap. 11.
v. 21 & 22.
4. Esd. c. 4.
vers. 5.

A ponderare, aut statum ventis mensurare, aut diem praeteritum revocare frustra nitimur? Modò jam istud scimus, causam ante omnes causas esse, *Voluntatem Dei*, à qua qui quærit aliam, vim & potentiam ignorat naturae divinae. Nam causam omnem, necesse est generare quodam priorem & maiorem esse suo effectui: at Deo, & eius voluntate nihil prius aut majus, non ergo illa eius causa. Quid ultra hic vis? Deus permittit, Deus voluit, Deus fecit. Summa iustitia est, ut rectè & pie Salvianus ait, voluntas Dei: Summa prudentia est, divine voluntatis ac providentiae decretis placido animo acquiescere.

CAPVT IV.

Quomodo Dei voluntas, in rebus omnibus agnoscitur possit.

Diversi quidem regimini est, hypocausum plenum infantibus, gymnasium plenum discipulis, plenam domum famulis, cenobium plenum religiosis, campum plenum militibus curare, eadem tamen in omnibus gubernandi ratio est per Obedientiam, quae diversas voluntates in unam iubet coalescere. Male dux imperabit nisi omnes suos milites aut ore gestare possit, aut manu, hoc est, aut voce aut nutu ad omne imperium impellere. Illic bene res geritur, & disciplina sibi constat, cum in domo patet familias, in schola magister, in cenobio anachoritis, in castris dux, suos omnes aut lingua circummagit, aut dextra; verbo regit aut nutu, & quoquoque vult perperit.

Quemadmodum verò militum sui ducis linguam aut dextram insidere convenit, ad huius vel illius imperata promptum: ita prorsus hominem Christianum decet, velut in lingua Dei manūse sibi hærere, ut quidquid Deus voluerit, dixerit, iusserit, quoque naturam intendere, mox ille idem velit, eò protinus eat, currat, volent. *Aut legi.* Omnium nostrum vox sit: *In capite libri scriptum est de me, & ego facerem voluntatem tuam: Deus meus voluit, & legem tuam in medio cordis mei: in medio memoriae, intellectus, voluntatis meae, voluntas tua, mi Deus, instat legum omnium mihi est.*

Sauli à Christo in terram dejecti, prima omnium quaestio fuit: *Domine quid me vis facere?* Haec omnium proborum assidua sit percontatio: Domine quid me vis facere? quæ tua voluntas, mi bone Jesu? verbo, nuda significatio: eo, pareo, facio, quidquid me facere volueris. Huic igitur quaestioni ante omnia nunc respondendum quâ ratione nimirum Dei voluntas in rebus omnibus sit agnoscenda. Aliquot hic regulas dabimus, per quas divina voluntas facile poterit explorari.

Prima regula divina voluntatis cognoscenda.

Quidquid abducit à Deo, contra Dei voluntatem est: quidquid ad Deum invitat, ad divinam voluntatem est. Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, &c. Itaque si quis tale quid in se deprehendat, ut fateri cogatur: Hoc officium, hæc societas, hoc mercimonium, hoc vivendi genus me non reddit sanctiorem; abducit à Deo, sed sensim, & lentis gressibus, ergo nec officium istud, nec illa societas, nec mercimonium istud, nec ista vivendi forma divina voluntatis est.

II. Regula.

Voluntas Dei per legem Dei & Ecclesiae luculentissime me nobis declaratur. Ideo in omni ambiguitate non tantum quaerendum, quid Dei aut Ecclesiae leges velint, sed quid istidem magis aut minus conforme sit. Christus olim opulento juveni sciscitanti, quâ proximâ viâ iretur ad caelum, hunc optimum divinam voluntatis interpretationem designans: *Mandata, inquit, nosti? Sanè nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini.* Hunc ipsum divinam voluntatis

voluntatis internuncium Abrahamus Epuloni com-
monstrans: *Habent, ait, Moysen & prophetas: audiant illos.*
Divinus Paulus: *Nolite, inquit, conformari huic saeculo &c.*
ut probetis quia sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfe-
cta. Bona Dei voluntas decalogi comprehenditur, & bene-
placens consiliis Evangelicis, Perfecta desiderat a se im-
peata perfici in terra, sicut in caelo.

III. Regula.

Hæc à beato Paulo præscribitur: *In omnibus gratias*
agite, hæc est enim voluntas Dei, in Christo Jesu in omnibus
rebus. Primum hic notatu dignissimum, In rebus omni-
bus gratias agendas, etiam turbatissimis & maxime im-
properis. Pulchre Chrysostomus dixit: *Passus es aliquid*
malum, malis velis, malum non est: Age Deo gratias, & jam malum
mutasti in bonum. Hoc animi est Philosophici. Prisci Germani
optime liberos instruebant, ut si quando digitum igne
lesissent, mox dicerent: Deo gratias. Breve, sed nobile
præceptum. Quidquid demum, mi Christiane, te pre-
mar utarve, quidquid affligat, dic centies, die millies:
Deo gratias. Addit Paulus: *Spiritus nolite extinguere.*
Suis fit divinis instinctibus locus. Non raro Deus vol-
untatem suam explicat occultis alloquiis, quibus ut ve-
re divinis tunc tuto creditur, cum solius Dei gloria se-
ctanda proponitur. Sed & illud Paulus addidit: *Proph-*
etias nolite spernere. Divini voluminis explanationes, sa-
ctas in templis conciones, prælagas fidorum hominum
admonitiones negligi ab eo minime convenit, qui divi-
nae voluntati approbare se cupit. Qui audire non vult,
non vult Dei voluntatem intelligere. Demum præcipit
Paulus: *Ab omni specie malæ abstinere vos.* Quemadmodum
boni numularii monetam adulterinam aut à tinnitu, aut
à signo & inscriptione norunt, & rejiciunt: ita nos, quid-
quid vel tenuem umbram vitii præ se fert, abomine-
mur, tanquam divinæ voluntati contrarium.

IV. Regula.

Præter Dei & Ecclesiæ leges, alii quoque divinæ vol-
untatis interpretes sunt, maxime in rebus dubiis. Inter
hos censendi magistratus tam politici quam sacer, ii-
que omnes, qui aliis legitime præstant: his annuerandi
Curiones, Confessarii, Majores & Præsides in sacris fa-
miliis. Cùm Saulus jam paratus divinæ voluntatis pa-
tere, quævisset: *Domine, quid me vis facere?* non illum Do-
minus præceptis oneravit, neque illi subito scientiam
omnem infudit, sed ut discipulum ad Ananiam mittens:
Surge, inquit, & ingredere civitatem, & dicetur tibi quid te
oporteat facere. Ananias Paulo divinæ voluntatis para-
phrases fidelissimus fuit, sicut Cornelio Petrus. Ita vult
Deus voluntatem suam homini explicari ab homine.
Hinc illæ tam crebræ admonitiones: *Consilium semper à*
sapiente perquire: Sine consilio nihil facias, & post factum non
penitebis. Anima viri sancti enunciat aliquando verā (magis)
quam septem circumspectores sedentes in excelso. Et sic in his
omnibus deprecare Dominum, ut dirigat in veritate viam
tuam. Ergo cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cogno-
veris observantem timorem Dei, &c. Et cor boni consilii statue
tecum, non est enim tibi aliud pluris illo. In omnibus igitur
dubiis circa voluntatem divinam, à nemine potius pen-
tendum consilium, quam à Confessariis & Majoribus
nostris, quibus aut conscientiam aut omnem vitam
commisimus. Quā in re universè dici potest: Omnis
Dominorum, aut Majorum, aut Præsidium voluntas
(peccatum excipio) Dei voluntas est. Quod ergo cu-
julque Dominus, quod Majores aut Præsides iusserint,
non aliter quam certum divinæ voluntatis interpreta-
mentum est accipiendum. Beatissimus Paulus exemplo
hic præit, & Galatis scribens: *Deinde, inquit, post annos*
quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam cum Barnabâ.
Quæ causâ itineris tam longi? Contuli cum illis Evan-
gelium. En, Orbis concionator per tot annos, tanquam di-
scipulorum infimus, doctrinam suam in medium pro-
ponit, & primarios Apostolos illius quasi iudices consti-

A tuit, ut quod illi de eâ decernerent ac communi consilio
improbarent, adderent, demerentque, id ipse sic cre-
dendum, sic docendum susceperet. Magis mirandum
quod addit: *Ascendi autem secundum revelationem.* Num ibid.
qui Paulo revelavit iter hoc suscipiendum, non æquid
revelare potuit quæ Paulus itinere hoc effecturus? Ni-
mirum vult Deus hominem ab homine doceri. Accedit,
quod Paulus Hierosolyma ierit, super doctrinā suā in-
terrogaturus, non tam quod ipse de eâ dubitaret quā
alii. His firmandis consultissimum videbatur, Majores
interrogare. Ergo, *Videte & interrogate de sententiis antiquis,*
quæ sit via bona, & ambulare in eâ. Hier. cap. 6.
vers. 16.

V. Regula.

Quod si consilium petere, nec tempus permittat nec Quinta.
locus, dispiciat homo secum ipse, & omnem dubitatio-
nem circa notitiam divinæ voluntatis facili negotio sic
poterit explicare. Attendat solemter, utrum è duobus, in
quibus hesitat, voluntati propriæ sit acceptius, quid gra-
tius carnis appetitui, quid existimationi propriæ optabi-
lius. Ubi hoc, quod facile, indagaverit, & serio secum
statuerit actiones suas voluntati divinæ penitissimè
conformare, tunc profecto securus eliger illud quod vol-
untati suæ minus acceptum, quod minus gratum carnis
appetentiæ, quod denique splendoris ac pompæ minus
habuerit. Nam illa electio ad propriæ voluntatis, ad
carnis, ad existimationis propensionem, cuius merito
nimis quàm suspecta & errori proxima videri debet, at
hoc alterum, proclivitat suæ reluctari, plerumque tu-
tissimum: *Dum non facis vias tuas,* inquit Isaias, *& non*
invenitur voluntas tua. Sit hoc exemplo. Ei qui maligno
aut frigido est stomacho, exploratè suaderi potest hoc
modo: Id quod tu maxime appetis, hoc tibi minime
conducit; pepones, cucumeres, fungi, linages, potus
intemperanter frigidus, recentes ab horto fructus, & id
genus edulij, gulæ irritamenta, plurimum nocent, quæ
tamen non raro cupidissimè ingeruntur. Idem in re
proposita: plerumque quod corporis sensibus tam gra-
tum & suave, noxium est spiritui; quod humanæ volun-
tati sic placet, Deo displicet. *Mortificate ergo membra ve-*
stra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, li-
bidinem, concupiscentiam malam &c. propter quæ venit ira
Dei. Ergo post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate Eccl. cap. 18.
tuā avertere, (monet Sitacides) ut ad Dei voluntatem vers. 30.
converteraris.

Quod si quid planè indifferens & adiaphorum sit, ut
si duo mendici occurrant æquè fortunæ inopes, ele-
mosyna tamen non suppetat in utrumque partienda, da
cui volueris, animo divinam voluntatem exequendi;
non errabis. Quod si res adiaphora majoris sit momen-
ti, consilij opus & precibus. Si verò de unâ aliquâ plu-
ribusve actionibus suscipiendis penitus non liqueat,
quid divinæ voluntatis sit, non facile ulla earum susci-
piatur, dum utrunque constet illas divinæ voluntati
non fore contrarias. In omni tali deliberatione pluri-
mum potest Ratio & Conscientia, non mali in incerto
consilij, qui si paullo velint circumspicere agere, fa-
cile pronuntiabunt, quid melius sit factu. Fieri autem
potest, ut verecundæ conscientie homo in talem deve-
liat labyrinthum, in quo spiritus & caro sic inter se lu-
ctentur, ut miser trepidare incipiat, ne forsitan divinæ
voluntati se opposuerit. Hic solatio sit, quod nonnun-
quam est ecclesiastica. Rem sic explicamus. Concionator
pomeridianus videt plerosque omnes suorum audito-
rum dormientes, turbatur nonnihil tot sibi annuenti-
bus: id tamen tolerabilius videtur, quàm si totidem im-
pudenter garriant. Itaque si duo tresve non dormitent,
ait ipse secum: Satis id mihi, & est cur pergā: unus pro
millibus est. Non aliter ratiocinetur quomodocunque
turbatus: Modò duo vigilent oculi Ratio & Voluntas,
modò hi vigiles voluntatem Dei observent, susque de-
que verentur alia, ego verò stabo inconcussus, & quam-
vis

vis divinos nutus non proxime assequar, assequi tamen conabor.

V I. Regula.

Ad explorandam divinam voluntatem plurimum valet, cum Paulo rogare: *Domine, quid me vis facere?* Hic mos Sanctorum, in rebus dubiis & perplexis cognoscendi ad orationis praesidium, uti olim Moyses & Aaron ad foederis tabernaculum. Et sicut cum nubes adeo stipata coeunt, ut caelum tonare ac migrire incipiat, campanae in turribus quatuntur dissipandis nubibus: ita quotiescunque sol divinae voluntatis oculis nostris subducitur, ut pene quid faciendum sit, ignoremus, proximum est, caelum pulsare precibus. Ita Saulus à subita tempestate mediis campis deprehensus exclamat: *Domine, quid me vis facere?* Hanc precationem saepius iterandi opportunissimum tempus est, cum epulum caeleste aditur, & Dominicum corpus jam lingua sustinetur, tunc ardentius ingeminandum: *Domine, quid me vis facere?* Imò sub re divina quotidie, cum Eucharistiam sacerdos supra verticem attollit, hoc omnium ardentissimum votum sit: *Domine, quid me vis facere?* A viris religiosi votorum formulam sub sacro quotidie recitari consuevitissimum. Jacobus Laines alter à sancto Ignatio Societatis Jesu Praepositus generalis, quot diebus sub sacri finem post Centurionis verba (*Domine non sum dignus*) Christum manu tenens agebat: Placet Domine quod promisi. Ita quibuscunque aliis, dum caelestis panis in alto monstratur, precandum: *Domine sicut vis, ita & ego volo*; quod rectè statui, non revoco. Haec quotidiana sui in divinam voluntatem oblatio praclarissima est ad ultimum in morte luctamen dispositio.

Si quis autem multo tempore rogavit Deum quippiam, nec id tamen impetravit, persuasum sibi habeat, nolle optimum patrem, id à se impetrari, quod tam diu petivit filius, aut certe velle benignissimum parentem, petentis filii perseverantiam, ad majus praemium exerceri. Nihil hoc dubitationis habet, quin clementissimus Deus frequenter differat postulatam opem, ut constantiores preces, & diuturniorem patientiam copiosius remuneretur. Certè à puris hae talia, velut ab avaris numi, non ratò extorquenda sunt. Raras preces & rariorem patientiam à nobis impetraret Deus, nisi hoc tali modo desides urgeret. Adeoque nobis saepe utilissimum est, diuturnis precibus nihil impetrasse. Nam precum tam prolixarum plerumque majus est emolumentum quam fuisset impetrationis. Et hoc est quod nemini non magnam tranquillitatem adferat, preces quidem multas, non tamen ratas injisse. Rex Hebraeus David ut jejunavit, ut fleuit, ut oravit in terrâ prostratus, antequam nosset Dei voluntatem de moribundo filiolo: at ubi mortuum audiit, agnovit hanc fuisse Dei decretoriam voluntatem ut moreretur. Itaque jam latior de terrâ surrexit, lotus & unctus, ingressus est domum Domini, & adoravit. Christus, post trinam deprecationem ad divum olivarium, de paternâ voluntate jam certus: *Dormite jam, inquit, & requiescite.* Ita obsecrationem etiam repudiatam quies & animi tranquillitas excipit, vel ob hanc etiam causam, quod jam longè certius constet quid fieri velit optimus Deus. Heli sacerdos narranti Samueli quam Deus vindictam tam ab ipso patre quam à filiis esset expetiturus, aliud non respondit quam hoc, *Domine est: quod bonum est in oculis tuis faciat.* Perinde si dixisset: Ingrata narraisti, Samuel, sed quia mihi jam liquet de divina voluntate, narrationem tuam quamvis ingratam benevolus tamen excipio, & agnosco divinos nutus: Ego, meique filii penas commeruimus, subibimus penas, quando ita visum est divinae voluntati, cui nefas resistere. Faciat bonus Deus quicquid ipsius sanctissimae voluntati placuerit: nos servuli, ipse Dominus est: nos variè delinquimus, dominici juris est, punire delicta. Cum Paulum Hierosolyma abiturum Caesare-

Deus differt postulatam opem, ut constantiores preces copiosius remuneretur.

2. Reg. 6. 12. vers. 16. & seq.

Matt. 6. 26. vers. 45.

1. Reg. cap. 3. vers. 18.

A ses lacrymis morari conarentur, Paulus illis animosissime: *Quid facitis, inquit, stantes & affligentes cor meum?* Ego enim non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Jesu. Et cum ei suadere non possent, dixerunt: *Domini voluntas fiat.* Haec vera quies animi, post preces irritas, illud unicuique precari, *Domini voluntas fiat.* Et hinc sequitur, ad divinam voluntatem explorandam regula ultima.

V I I. Regula.

Nemo mortalium divinam voluntatem certius explorat, quam qui sincerius ad illam in omnibus se conformare desiderat. Hoc desiderium profectò filium est ad omnium labyrinthorum errores extricandos: omnis hinc ambiguitas circa divinam voluntatem tollitur, si quis ignoret quidem, quid velit Deus, aut utrum malit è duobus licitis, ita tamen animo comparatus sit, ut mente sincerissimam possit dicere: *Domine, si scirem, quid tu hac in re fieri à me velles, ego utique id facerem.* Haec sponione facta, liberè, quod vult, faciat, & perturbare se desinat; divinam voluntatem non facile offendet. Hunc talem filium non deserit amantissimus pater, nec à sua voluntate gravius aberrare permittit. Si desit homo, per quem erudiat, Angelum mittit, uti misit Josepho, in re gravi, quid factu foret optimum, deliberanti: ita tribus ex Oriente Dynastis post divinum infantulum in gramineis cumis adoratum, submissus Angelus, qui Herodianas fallacias cavere, & alià in patriam viā redire doceret. Sic Abrahami ancillae Agar, sic innumeris aliis contra errores praesidio missus est aut Angelus, aut vice Angeli fidus homo.

Anno trecentesimo vicesimo quarto, Constantinus Magnus, relicta Româ apud Ilium cepit urbem condere, sed quia divina voluntatis fuit, ut ceptum opus omitteret, & Byzantium in Thracia edificaret, diversè Deus monuit: nam, ut Beda & Glicas memorant, omne instrumentum fabrilis secundum noctem in altero litore repertum est, occultâ vi transportatum. Ibidem aquila; quod Zonaras refert, camentariorum amulim fultulit & apud Byzantium ex unguibus dimisit. Ita Deus voluntatis suae notitiam non negat sincerè petentibus. *Benignus est spiritus sapientie huius altissima*, & omnibus se se quam liberalissimè impertitur. Adest Deus omnibus exquirentibus se in veritate, & voluntatem suam tam mirabili quam suavi magisterio explicat iis omnibus, qui verâ submissione se huc discipulos gerunt. Voluntatem Dei optimè nosse discimus faciendo.

CAPVT V.

Quotuplex Dei voluntas, & quibus potissimum in rebus, illa sibi conformari velit nostram.

Cyprianus, vir & eloquentissimus & sanctissimus, Carthaginensis praeful, constantissimus martyr, per synopsis complexus est, quid praecipue à sui cultoribus exigat voluntas divina. Verba Cypriano digna, & propterea exaranda sunt. Et utinam haec omnium Christianorum templis & aedibus, utinam & pectoribus inscribantur, velut compendium vitae ac perfectionis Christianae. Placet ea in numeros digerere, haec sunt.

Voluntas Dei, quam Christus docuit & fecit, est

1. Humilitas in conversatione.
2. Stabilitas in fide.
3. Verecundia in verbis.
4. In factis iustitia.
5. In operibus misericordia.
6. In moribus disciplina.

7. Injuriam

7. Injuriam facere non posse.
8. Factum tolerare posse.
9. Cum fratribus pacem tenere.
10. Deum toto corde diligere.
11. Amare in illo quod pater est.
12. Timere quod Deus est.
13. Christo nihil praeponere, quia nec nobis ille quidquam praeponit.
14. Charitati ejus inseparabiliter adherere.
15. Cruci ejus fortiter ac sidenter assistere.
16. Quando de ejus nomine & honore certamen est, exhibere in sermone constantiam, quā consistimus; in questione fiduciam, quā congruimus; in morte perseverantiam, quā coronamur. Hoc est, coheredem Christi velle esse, hoc est, praeceptum Dei facere, hoc est, voluntatem patris adimplere.

§. I.

EX his singulariter septimum, octavum, nonum atque decimum documentum altiore mente reponendum: Injuriam facere non posse: Factum tolerare posse: Cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere. Hic nos miseri saepe graviter hallucinamur. Voluntatem Dei munerantem & beneficiis cumulantem affectu promissum recipimus; at castigantem, velut non Dei voluntatem avertamur, tanquam si homines in nostram salutem & nomen pessimè animati, nesciente Deo aut certe non jubente, consilium caperint, quo nos penitus delecent, aut graviter vexarent. Cécitas & infamia manifesta. Grata tantum & nobis commoda submitti cælitus putamus? imò tristitia etiam & incommoda, nec quidquam omnino in hac grandi machinā geritur, turbatur, miscetur (dempto peccato) cujus non causā & origo à primā illā causā. Hieremias lacrymans: *Quis est iste, inquit, qui dixit ut fieret Dominus non jubente? Ex ore Altissimi non egredientur nec bona nec mala? Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? Quam hoc stupidi atque impudentis hominis est, credere quidquam esse quod Deus aut non immitat, aut certe non permittat.* Clarissime Cassianus: *Credere inconcussa fide non convenit, nihil sine Deo profus in hoc mundo geri. Aut enim voluntate ejus, aut permixti agi universa fatendum est.*

Veritas gigantes fabulata est, qui divos deturbare aggressi de sua arce. Mittamus fabulas: Vos queruli, vos ite estis. Si enim mala omnia, quæ hic premunt, non permixta solum à Deo, sed immixta, vos qui fuemitis, qui repugnatis, quid aliud quam seipsum illi (quantum in nobis est) eripitis, & arbitrium regnandi? Creatura omnia parent non invita, & obaudiunt supremæ illi legi; nobilissimum rerum homo, solus in conditore suum calcēs jacit, & resistit. Quid frustra indignamur? omnes clades à Deo sunt, omnes, omnes. Quod ibi labes terræ oppida aliquot absorpit, à Dei providentiā est: quod alibi pestis multa millia hominum demersit, ab ista est: quod cædes, bellum, tyrannis, & hic & istic, ab eadem ista est. Sed omisiss publicis: Quod iste tuus adversarius, mi homo, partem tibi bonorum rapiat, ille famam inficiat, hic modis aliis te lædat, à Deo est hoc omne, non permittente solum, sed etiam immitte in te divinitus: ut id probè noris, divinitus hæc omnia immituntur.

Ego voluntas divina, non hoc tantum à nobis postulat, ut ab inferendā aliis injuriā tam alieni simus, tanquam si non inferre ullam possimus, sed vult etiam illas ab aliis injurias ita toleremus, ut pacem cum omnibus servemus, etsi non itidem illi nobiscum. Sed ut exatius capiamus divinæ voluntatis arcana, illud, cujus supra meminimus, breviter explicandum.

§. II.

Voluntas Dei Theologis duplex est, una Signi, quæ Deus præcipit, prohibet, permittit, suadet, operatur.

Tom. I.

A tur, aliquid, & hanc suis legibus ac præceptis declarat: Signi & altera Beneplaciti, quā destinatum quid usquequaque vult fieri, vel cum conditione, vel sine illā. Angelis & hominibus æternam felicitatem voluit impertiri, eā tamen conditione & lege, si ipsi non obstitissent suo arbitrio. Alia vult Deus sine ulla adjunctione. Uti voluit cælum terramque condere, ita vult esse perpetuum ordinem Orbis totius & gubernationem, quā cuncta disponit sapientissimè. Hæc Dei voluntati nemo potest obistere, nullas illa leges patitur, nihil quidquam alieno facit imperio, nulli caret. Ipse Deus per Isaia id affirmans: *Consilium, inquit, meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quacunque volui. Nos autem viles servuli, velimus nolimus, quidquid ex alto in nos Deus decreverit, non possumus non ferre. Omnes cum ærumnis plurimis copulati sumus: aliorum aurea catena est & laxa, aliorum arcta & sordida. Sed quid refert: eadem custodia universos circumdedit: alligati sunt etiam qui alligaverunt. Omnis vita servitium est, imò & supplicium est omnis vita. Assuescendum itaque huic conditioni, & quā minimè de illā querendum. Hic illud ingenti solatio est, scire, sic Deum velle, ita Deo placere, & neminem esse qui divinæ possit resistere voluntati. Mardochæus hoc ipsam proclamans: *Domine, Esther 6. 13. inquit, Domine rex omnipotens, in ditione tuā cuncta sunt posita, & non est, qui tue possit resistere voluntati.* Hoc Augustinus excellenter declarans: *Hæc, inquit, sunt magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, & tam sapienter exquisita, ut cum angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod voluit ipsa fecisset, etiam per eandem creaturā voluntatem, quā factum est, quod creator noluit, impleat ipse quod voluit, bene utens & malis, tanquam summe bonus. Quamvis igitur impii divinæ obstant voluntati, suam tamen Deus ex illis et perficit voluntatem, & illorum voluntate pessimā optime utitur.*

E dictis liquet, quomodo Deus omnibus velit salutem, eam tamen non omnes assequuntur, quia conditioni lætæ non obtemperant, præceptis divinis rebelles. Quibus severe vaticinatus Servator: *Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum celorum. Qui sapit, in divinam voluntatem totus mature transiit.*

§. III.

QVæ cum ita sint, nihil rectius aut præstabilius facere possumus, quam si nostram divinæ voluntati penitissimè submitramus & accommodemus, dicamulque cum Heli sacerdote: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat.* Cum Joabo duce, *Dominus faciat, quod bonum est in conspectu suo.* Cum Davide rege: *Si dixerit mihi Dominus, Non places, præsto sum, faciat quod bonum est coram se.* Cum Judā Machabæo: *Sicut voluntas fuerit in cælo, sic fiat.* Cum Christo Servatore: *Pater mi, si non potest, hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.* Quod si filius fuit tam obsequens, ut patris exequeretur voluntatem plenissimè; nam, *Descendi de cælo, inquit, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me: Si hoc à filio exigebatur, quanto minus servos abjungere imperium fas est? Equissimum protius censeamus, ut homini placeat, quidquid ab omni ævo placuit Deo.*

Miles in castris, audito viæ signo, vasa colligit; audito pugna, deponit, & arma sumit, animo, manu, oculis, paratus ad omnem nutum, & intentus. Idem nobis sit, & in hac militiā sequamur alacres & pleno gradu, quocunque vocantem Imperatorem nostrum. Quidquid evenierit, feramus, non patientes tantum, sed etiam volentes, omnemque temporum difficultatem sciamus legem esse naturæ. Et ut bonus miles ferrum vulnera, enumerat cicatrices, & transverberatus relis amat eum, pro quo cadit, cap. 15.

X x 2

Impera-

Imperatorem: sic in animo habearis illud vetus praeceptum: DEVM SEQVERE. Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad iussa nihilominus. Quae autem dementia est, potius trahi quam sequi: quae stultitia & ignorantia conditionis suae, dolere, quod aliquid tibi incidit durius, aut mirari, aut indigne ferre ea, quae tam bonis accidunt quam malis: morbos, dico, funera, debilitates, & cetera ex transverso in vitam humanam incurrentia. Quidquid ex universi constitutione patiendum est, magno excipiat animo. Ad hoc sacramentum adacti sumus, ferre mortalia, nec perturbari his, quae vitare nostra potestatis non est. In regno, certe ad regnum nati sumus: Deo parere, libertas est.

Diximus, quâ ratione in divinae voluntatis notitiam veniendum. Ad illam nosse non satis est: suam illi architecturâ conjungere oportet. Quibus autem hæc conjunctio constet, libro sequenti exponemus.

LIBER SECVNDVS DE HVMANÆ VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMATIONE.

CAPVT PRIMVM.

Ingressus ad conformationem humane voluntatis cum divinâ.

Rei narrata
fides sit pe-
nes auctore:
Is est Ioan.
Taulerus, &
S. Dominici
familiâ, in
suis institut.
mibi p. 109.
Fuit hic
cancionator
ingeniosus &
piissimus ut
de eo Bellar.
in scriptor.
Eccles. Vivit
Anno 1350.

Vir omnium magni nominis Theologus, qui octennium ipsum assiduè precibus Deum obsecravit, hominem sibi monstraret, à quo viam doceretur ad cælum compendiosissimam. Eo igitur die, quo huius hominis alloquendi desiderio maximo tenebatur, nec aliud mallet quam videre magistrum tam arcanae veritatis, vocem cælitus allatam audire sibi visus, quæ sic moneret: Exi foras ad templi vestibulum, & qualem quæris, reperies hominem. Prodiit ergo in publicum, & ad ædis sacræ limina mendicum invenit tibiis ulcerosis, & multo pure fluentibus; vestis mendici vix trium obolorum erat. Huic Theologus candidum precatus est & prosperum mane. Cui mendicus: Non memini, ait, me unquam habuisse adversum. Hic literatus ille, primam salutationem velut correcturus: Eja, inquit, fortunatum te reddat Deus: At ego, inquit mendicabulum, infortunatus nunquam fui. Obtupuit ad hanc vocem Theologus, sed ne forsan errasset audiendo, votum suum repetens, sed paulò aliis verbis: Ecquid ais, inquit, felicem esse te jubeo. Mox iterum mendicus: Nunquam, ait, infelix fui. Theologus argutari credens dicacem mendiculum, & ut hominis ingenium experiretur: Eveniant, inquit, volo tibi quæ optas, atque id fiat. Non est, ait ille, quod hic querar: Omnia sunt ut volo; quamvis fortunæ mea consilia non applicem. At doctor ille denuo salutans an valedicens: Servet te Deus, inquit, vir bone, si quidem fortunam oderis. Sed dic obsecro, tunc solus inter calamitosos mortales beatus? Job ergo falsus, qui asserit: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Et quomodo tu solus evasisti omnes malos dies: non satis assequor animi tui sensa. Ad quæ mendicus: Sic est, mi Domine, ut dixi. Optanti mane pro-

Job cap. 14.
vers. 1.

A sperum, negavi me unquam habuisse improperum. Sorte meâ, quam mihi Deus hic assignavit, contentissimus sum. Non egere felicitate, felicitas mea est. Monstra illa, Fortuna & Infortunium neminem lædunt nisi volentem, aut certe timentem lædi: Nec ego unquam fortunæ supplico, sed Patri cælesti, qui rerum omnium eventus gubernat. Ita me nunquam infelicem fuisse aio, ut cui omnia ex voto cadunt. Quod si fame urgeat, Deum providissimum patrem ob id laudo. Si frigus me urat, si nimbus in me ruat, si aliis cælum injuriis me impetret, Deum æquè laudo: cum aliis ludibrio sum, Deum non minùs laudo. Nam certus sum, horum omnium auctorem esse Deum, nec posse non esse optimum quod Deus facit. Idcirco quidquid Deus vel tribuit, vel evenire permittit, gratum sit an ingratum, dulce an amarum, juxta habeo: nam hæc omnia velut de manu parentis optimi lætus accepto, & hoc unum volo quod vult Deus; ita omnia sunt ut volo. Miser est, qui fortunam aliquid in se posse credit, & is demum verè infelix est, qui nescio quam felicitatem in hoc Orbe somniat. Hæc vera est felicitas in hac vitâ, soli voluntati divinæ quàm tenacissimè inhætere: Dei voluntas, optima, rectissima voluntas, quæ non rectior fieri, nec mala esse potest: hæc de omnibus judicat, de hac nulla. Ut hæc sequar, meum ego studium omne cōsero, in hanc unam curam totâ mente incumbo, ut quidquid vult Deus, hoc & ego nunquam non velim. Eâ de causâ, nequam infelicem me censeo, quando meam omnem voluntatem sic integrè in divinam transfudi, ut apud me non aliud velle sit aut Nolle, quàm quod Deus vult: aut non vult. Itane verò, inquit Theologus, tu ista ex animi tui sententiâ profers? Sed dic, obsecro, eademne tibi mens esset, si te Deus ad inferos statim præcipitaret? Cui promptè mendicus: Me, inquit, ille ad inferos præcipitaret? ad inferos ille? At scias duo mihi esse brachia miri roboris, his ego illum arctissimè stringerem complexu insolubili. Unum brachium est, subjectissima Humilitas per sui oblationem: alterum Charitas sincerissima per Dei dilectionem. His ego me brachiis Deo sic innecterem, ut quocunque ablegarer, illuc eum una mecum traherem. Et sanè multò foret optatus, extra cælum esse cum Deo, quàm in cælo sine illo. Theologus ad hæc voces attonitus, cum animo suo cogitare cœpit, hanc illam esse compendiosissimam semitam ad Deum. Sed libuit ulterius sciscitari, & sapientiam in domo tam incommodâ habitantem elicere in apertum: Et unde tu, inquit, huc adventisti? A Deo veni, respondit mendicus. Cui Theologus iterum: Et ubinam locorum, inquit, reperisti Deum? Ubi res creatas omnes, ait ille, deserui. Theologus denuo: Ubi verò, ait, Deum reliquisti? Subjecit pauper: In mentibus puris, ac bonæ voluntatis. Ecquid tandem hominis es? ait Theologus. Mox alter: Quisquis sum, inquit, sorte meâ tam contentus sum, ut eam cum omnium Regum opulentiis non commutaverim. Rex est, quisquis sibiimet novit imperare. Ergone te regem credam? inquit alter, ubi regnum tuum? Ille, ait mendicus, & simul digito cælum monstravit: Rex est, cui regnum illud in alto certis chirographis transcriptum est. Denique Theologus finem facturus questionibus: Quis ista, inquit, te docuit, quis hunc tibi animum injectit? Respondit alter, Dicam domine: totos ego dies sileo, & jam vel precibus vel piis cogitationibus vaco, & hoc unicè curo ut Deo semper sum conjunctissimus. Conjunctio & familiaritas cum Deo divinæque voluntate docet hæc omnia. Plura quærere volebat Theologus, sed in aliud tempus id differendum ratus, in præsentem valedixit. Dum abire, multa secum cogitans: En, aiebat ipse sibi, doctorem reperisti rectissimè ad Deum propius. Quàm verè Augustinus: Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi voluntas agens: mur in carne & sanguine? Hoc est quod Christus gratias